

18. Landrine H., Klonoff E.A. Discrimination against Women: Prevalence, Consequences, Remedies. Sage, Thousand Oaks, CA. 1997.

ГЕНДЕРНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МІСЬКОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Яковенко Ю. О.

Наук. керівн.: д-р філос. наук, доц. **Фесенко Г. Г.**

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В урбаністиці у центрі уваги усе частіше з'являються ідеї соціального різноманіття, а також питання «присутності» у місті особливих соціальних груп [1–2]. Інклюзивний дизайн міста – це не тільки урахування потреб людей з інвалідністю, а й питання безпечного та комфортного перебування у міському просторі для усіх людей [3–4]. Інклюзивний, доступний дизайн передбачає також гнучкість у користуванні міською інфраструктурою різними соціальними групами. Найбільш вражаючим прикладом перетворення міста відповідно до цінностей рівності та інклюзії є східний район Лондона. Коли Лондон виграв заявку на проведення Олімпійських та Паралімпійських ігор 2012 року, мерією було вирішено, що після проведення «Лондон-2012» буде здійснено «регенерацію» міської локації, де розміщується спортивна інфраструктура «на користь для всіх, хто там живе» [5].

В контексті інклюзивних реновацій міста переосмислюються й «жіночі» практики користування публічним простором [6]. У постструктуралістських інтерпретаціях міста предметом спеціальної уваги стає концепт турботи. Зазначається, що важливими для повсякденного буття містянок, які «турбуються про інших», є такі міські локації, як школи, лікарні, магазини, місця відпочинку тощо. У феміністичній урбаністиці утворюється концептуальна платформа для здійснення ревіталізації міських ландшафтів в сенсі наповнення їх гендерними цінностями, зокрема, у параметрах «дружні до родини». Водночас окреслюється ідея щодо неприйнятності зведення «жіночих просторів» до однієї моделі, орієнтованої на «покращення щоденних обов'язків жінок». У феміністичній архітектурі наголошується на зацікавленості жінок, як

у трансформації «домашніх» просторових практик, так і «привласненні» якісно інших (традиційно чоловічих) публічних просторів міста.

Артикулюються ідеї філософії «турботи про жінку» з погляду її рівних можливостей користуватися містом. З погляду фемінізму, жінки стикаються з простором, який не завжди є привітним. Феміністський дискурс тіла оперує філософією жіночих вражень, а також способів присутності й включеності у місто. У феміністичних інтерпретаціях міста увага фокусується, зокрема, на переживаннях жінок, заснованих на тілесних практиках (наприклад, жінки стикаються з «недружністю» громадських вбиральень, або сексуального домагання у громадському транспорті). Також жінки почуваються небезпечно на неосвітлених вулицях у темний період доби. А дослідження велосипедного руху в Лондоні показало, що жінки менше користуються велосипедами через відчуття небезпеки міської інфраструктури. «Турбота про жінку» спонукає сучасних урбаністів до вироблення архітектурно-просторових рішень, що будуть безпечними та доступними для жінок. Наприклад, Гентський університет дослідив урбаністичну проблему черг у жіночі вбиральні та обґрунтував модель створення приміщення гендерно рівної публічної вбиральні [7]. У Лондоні активно обговорюються міський дизайн з погляду створення безпечних захищених велосмуг, відокремлених від головної дороги, що дозволить більшій кількості жінок пересуватися містом на велосипеді [8]. Феміністичній критиці Тим часом, здавалося б, нешкідливий вибір дизайну, такий як скляні сходи, хоча і естетично привабливий з точки зору дизайну, має очевидні недоліки, якщо ви носите спідниці або сукні. Якби в машинобудуванні працювала більша частка жінок, які працюють і мають голос у проектуванні інфраструктури, такі диспропорції та вибір можуть бути вирішені. Феміністська критика міського дизайну торкається й таким, здавалося б, нешкідливим дизайн-рішенням, як скляні сходи: естетично привабливі елементи з точки зору дизайну мають очевидні недоліки з погляду жінок, які вдягнені у спідниці або сукні. Загалом наголошується, що якщо у створення міського дизайну буде враховуватися «голос жінок», то такі недоліки міської інфраструктури можуть бути вирішені.

У цілому присутність жінки у місті розглядається у двох вимірах – фізичному та символічному. Фізична присутність або відсутність (тіло в міському просторі, переживання та почуття) утворює особистий досвід, що є

більшу частиною колективного досвіду. Символічна присутність або відсутність жінок (назви вулиць та площ, місця, присвячені конкретним жінкам, та пам'ятники) [9], що утворюють відчуття ідентичності, цінності та «прав на місто». Наприклад, у 2020 році в центрі Вроцлава було урочисто відкрито «площу жінок Вроцлава», присвячену «видатним жінкам, пов'язаним з цим містом». Навколо цієї локації розгортається дискусія: чи потрібна мешканкам міста площа, присвячена невизначеній групі жінок? [10].

Гендерні інтерпретації, крім «жіночого простору турботи», стосуються способів жіночої екстеріоризації у публічний простір міста. Наприклад, видимість або невидимість жінки у міському просторі осмислюється й через скульптурно-просторові практики. Наприклад, скульпторка Еммі Гірськ екстраполює ідею бінарності між предметом та об'єктом, ландшафтом та артефактом, простором та місцем. Визначивши скульптуру як радикальну художньо-просторову практику, «не ландшафтну і не архітектурну», скульпторка змінює взаємозв'язок між публічністю, фотографією та матеріальністю й у такий мистецький спосіб спонукає до діалогу навколо гендеру, проблеми автономії та безпеки публічного, приватного та «оспорюваного» просторів [11].

Таке поєднання соціально-просторових діалогів із радикальними скульптурними та архітектурними практиками активізує та проектує нові знання на засадах свободи пересування та мобільності жінок. Цікавою видається сама кроссекторальність такої жіночої інтерпретації простору та місця – між художньою, просторовою, екологічною та феміністичною практиками. Міждисциплінарність знань в галузі мистецтва, архітектури, містобудування, екології та соціальних наук дозволяє здійснювати колективне «жіноче читання» міського простору.

У постструктуралістському прочитанні міських ландшафтів наголошується на динамічності та різноманітності зв'язків суб'єктів із місцем. Предметом феміністської критики стає граничність виявлення суб'єктності та самовираження для жінки у місті, здійснюється постановка питань щодо вирівнювання гендерної асиметрії у «правах на місто» шляхом інтеграції у міський ландшафт «жіночих» емансипаторних урбан-практик. Також виробляються урбаністичні питання поваги до гендерного різноманіття (або «гендер+»), коли мова йде про додаткову ідентичність жінок та чоловіків (раса,

клас, етнос, вік, фізичні здібності тощо). Підкреслюється, що концептуальне творення гендерносправедливого ландшафту міста здійснюється у загальних параметрах інклюзії, що, зі свого боку, формує концепт «толерантного міста».

Література:

1. Inclusive Cities. What is the city but the people? / ICE. London, 2020. 16 p.
2. Бібік Н.В., Фесенко Г. Г. Гендерна урбаністика в контексті цілей сталого розвитку. *Гендерна політика очима української молоді* : матер. підсумк. конф. XI регіон. конк. мол. вчених, Харків, 24 жовтня 2017 / Харків, 2018. С. 282-287.
3. Fesenko T., Fesenko G., Bibik N. The safe city: developing of GIS tools for gender-oriented monitoring (on the example of Kharkiv city, Ukraine). *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2017. Vol.3. Iss. 2(87). P. 25–33.
4. Бібік Н. В., Фесенко Г. Г., Фесенко Т. Г. «Гендерні окуляри» для урбаністів. *Гендер. Екологія. Здоров'я*: матеріали IV Міжн. наук.-практ. конф. Харків, 2015. С. 41–42.
5. Equality and Inclusion: Queen Elizabeth Olympic Park. *Mayor of London*. URL: <https://www.queenelizabetholympicpark.co.uk/our-story/transforming-east-london/equality-and-inclusion>.
6. Фесенко Г. Г. Гендерночутливі локації в урбанізованому просторі. *Гендерний журнал «Я»*. 2015. № 38. С. 4–6.
7. Researchers study lengths of restroom queues / Ghent University. URL: <https://phsys.org/news/2017-07-lengths-restroom.html>.
8. If there aren't as many women cycling as men ... you need better infrastructure. *The Guardian*. 2015. 9 Jul. URL: <https://www.theguardian.com/cities/2015/jul/09/women-cycling-infrastructure-cyclists-killed-female>.
9. Фесенко Г. Г. Гендерна історія у меморіальному просторі Чугуєва. *Гендерна політика міст: історія і сучасність*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф.. Харків, 2015. Вип. 5. С.302–305.
10. Invisible Perspective: Women in the Space of Architecture. *Future Architecture*. URL: <https://future-architectureplatform.org/programme/147/invisible-perspective-women-in-the-space-of-architecture/>.
11. Spatio-Sculptural practices will inform a female reading of public Space and Place. *Future Architecture*. URL: <https://futurearchitectureplatform.org/projects/b86c5f2e-a9aa-49f7-97ac-46ead4408798/>.